

דין אמירה ומחשבה בצדקה

1. תלמוד בבלי מסכת ערכין דף ו עמוד א

ת"ר: סלע זו לצדקה, עד שלא באתה ליד גבאי - מותר לשנותה, משבאתה ליד גבאי - אסור לשנותה.

2. תוספות מסכת ערכין דף ו עמוד ב

עד שלא באתה ליד גבאי מותר לשנותה - רבינו ברוך פירש מותר לשנותה ממש למצוה אחרת ואם נדר אדם סלע לצדקה לעניים יכול לעשות ממנו מצוה אחרת כל כמה דלא אתאי ליד גבאי אבל לישנא לשנותה לא משמע כן כך מצאתי כתוב בתוספות הר"ר משה מאוירא מכתבת אחיו וכו' הילכך נראה לומר דללוותה קאמר אבל לשנותה ודאי אסור כי נמי לא באתה ליד גבאי אבל ללוותה קאמר ומשבאת ליד גבאי אסור ללוותה.

3. שולחן ערוך יורה דעה הלכות צדקה סימן רנט סעיף א

האומר: סלע זו לצדקה, או שאומר: הרי עלי סלע לצדקה, והפרישו, עד שלא בא ליד הגבאי יכול לשנותו, בין ללוותו לעצמו בין ללוותו לחבירו, ויפרע אחר תחתיו. משבא ליד גבאי, אסור ללוותו, בין לו בין לאחר בין לגבאי.

4. מרדכי מסכת בבא קמא פרק הגזול ומאכיל [רמז קעב]

ור' מאיר פסק דאם עני תובע לעשיר נדרת לי כך וכך דהעשיר נשבע.

5. שולחן ערוך חושן משפט הלכות טוען ונטען סימן פז סעיף כה

כל הטוען לחבירו טענה שאפילו אם הודה לא יתחייב ממון, אף על פי שכפר אין מחייבים אותו היסת. כיצד, אמרת לי ליתן לי מנה, להד"מ, אין משביעין אותו לא היסת ולא חרם, שאף אם הודה, אינו חייב לו כלום.

6. הגהות מיימוניות הלכות זכיה ומתנה פרק יא

וכן פסק מורי רבינו ז"ל על איש ואשתו שהתנו ביניהם בקניין וכתבו בשטר לתת כך וכך לקרוביהם ומת אחד שאין השני יכול לשנות מלתת מחצה לקרובי המת וכיון שלא הזכירו שום אדם אלא בסתם לקרוביהם זכו קרוביו במחצה וקרוביה במחצה ונעשה נדר ואי אפשר לשנות ואמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט דאילו היה רוצה לשנות ולתתם לעשירים לאו כל כמיניה מעני לעני נמי לא ואף על פי שקרובי האחד מרובים ושל השני מועטין ע"כ:

7. שולחן ערוך חושן משפט הלכות מקח וממכר סימן ריב סעיף ח

קנה קרקע אדעתא שיעשנו הקדש ולא הוציא מפיו כלום י"א דכיון שגמר בלבו לתת לצדקה חייב ליתן ויש מי שאומר דאף על גב דכתיב כל נדיב לב עולות (דברי הימים - ב כט, לא) חולין מקדשים לא ילפינן והאינדא כל הקדש יש לו דין חולין שאין הקדש עתה לבדק הבית ואינו אלא לצדקה הילכך כל שלא הוציא בשפתיו אינו כלום. (ויש להחמיר כסברא הראשונה ועיין בי"ד סוף סימן רנ"ח).

8. פתחי תשובה יורה דעה-סימן רנה ס"ק טו

עיין בתשובת דת אש סימן י"ד שהאריך בזה והעלה דודאי כשהאדם לא הוציא מפיו כלום אף שהיה במחשבה שלו ליתן שום דבר לצדקה אין שום חיוב עליו כמו בכל נדר ושבועה דאינו כלום אם לא הוציא בשפתיו אך אם הוציא מפיו ליתן לצדקה ולא הוציא מפיו מהו שרוצה ליתן או כמה וחשב במחשבתו על דבר או סך הידוע או צריך לקיים מה שחשב וכהאי גוונא אם חשב שיהיה לצדקה הידוע אף על פי שנתן ליד הגבאי בסתם הוי כמו שפירש ואינו רשאי לשנותה

9. הר"ן מסכת נדרים דף ז עמוד א

ולענין הלכה בקדושין נקיטנן לחומרא דיש יד דכיון דבעינן לא אפשיטא הוה ליה ספיקא דאורייתא ולחומרא ובפאה וצדקה כתב הרשב"א ז"ל נמי דאזלינן לחומרא כיון דסלקו בתיקו וכן כתב הרמב"ן ז"ל בהלכותיו דבעינן דצדקה לא אפשיטא בהדיא וסוגיין דיש יד לצדקה וקיימא לן נמי דכל תיקו דאיסורא לחומרא וכו' ותמהני עליהן שהרי סוגיא מפורשת היא בסוף פרק הזרוע והלחיים (חולין דף קלד) שספק ממון עניים הרי הוא ספק ממון דאזלינן ביה לקולא לנתבע וכו' אלא ודאי ספיקא דממון עניים לא מקרי ספיקא דאיסורא אלא ספיקא דממונא ולקולא ולפיכך איני מתחוויר בדבריהם ז"ל בזה.

10. שולחן ערוך יורה דעה הלכות צדקה סימן רנט סעיף ה

מי שיש בידו מעות והוא מסופק אם הם של צדקה, חייב ליתן אותם לצדקה.